

Інфомедійна грамотність — невід’ємна складова навчального процесу закладу вищої освіти

Збірник статей

Київ
Академія української преси
Центр вільної преси
2021

Редакційна колегія:

Дуцик Д.Р., кандидатка філологічних наук, виконавча директорка ГО «Український інститут медіа та комунікації», викладачка Могилянської школи журналістики;

Іванов В.Ф., доктор філологічних наук, професор, президент Академії української преси (головний редактор);

Романюк В.С., кандидатка культурології, заступниця директора Могилянської школи журналістики (НаУКМА);

Тараненко О.В., кандидатка філологічних наук, доцентка, менеджерка з організаційного розвитку проєкту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» IREX;

Фінклер Ю.Е., доктор філологічних наук, кандидат соціологічних наук, професор, професор кафедри журналістики Чорноморського національного університету імені Петра Могили;

Янкович О.І., докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка; професорка кафедри ранньої освіти, спеціальної педагогіки та ресоціалізації Куявсько-Поморської вищої школи (Бидгощ, Польща).

I-74 **Інфомедійна грамотність – невід’ємна складова навчального процесу закладу вищої освіти** : збірник статей / Редкол. : В. Ф. Іванов (голов. ред.) [та ін.]. – Київ : Академія української преси, IREX, Центр Вільної преси, 2021. – 400 с.

Збірник присвячений науковому осмисленню ходу та результатів проєкту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність». Розглядаються як загальні положення, так і конкретні приклади впровадження елементів медіаграмотності в освітній простір України.

Статті будуть цікаві і корисні для студентів, аспірантів, наукових співробітників, викладачів, керівників закладів освіти, усіх, кого цікавить проблематика впровадження медіаграмотності.

ISBN 978-617-7370-26-9

Відповідальність за підбір, точність наведених у матеріалах фактів, цитат, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів.

Збірник статей «Інфомедійна грамотність – невід’ємна складова навчального процесу закладу вищої освіти» створений Академією української преси в межах проєкту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», що реалізовується Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX) за підтримки Посольств США та Великої Британії, у партнерстві з Міністерством освіти і науки України та Академією української преси.

Зміст матеріалів не обов’язково відображає думку та не є офіційною позицією IREX, Урядів Великої Британії та США, Академії української преси. Представлені матеріали дозволяється використовувати з навчальною метою та за умови, якщо це здійснюється безоплатно для кінцевого споживача. У використанні в освітній діяльності обов’язковим є посилання на IREX, АУП та проєкт «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність».

© Академія української преси, 2021

© IREX, 2021

© Центр Вільної Преси, 2021

Інфомедійна грамотність – невід’ємна складова навчального процесу закладу вищої освіти

Наталія Глинянюк ФОРМУВАННЯ МЕДІАПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ	66
Олена Гринь ІНТЕГРАЦІЯ ІНФОМЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ У ПРОЦЕС ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ (НА ПРИКЛАДІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ 1939 р. – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.»)	78
Наталія Дашченко, Олеся Мединська, Наталія Поплавська КЛЮЧОВІ ОСВІТНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ І КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНФОМЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ	83
Олександр Дем’янюк ФОРМУВАННЯ ОБ’ЄКТИВНОЇ КАРТИНИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ ЧЕРЕЗ КРИТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ	109
Світлана Деньгаєва ІНТЕГРАЦІЯ ІНФОМЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ У НАВЧАЛЬНІ МОДУЛІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПОЧАТКОВОЇ ЛАНКИ БАЗОВИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ	118
Тіна Дмитрієва, Лариса Ричкова ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАОСВІТИ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ	126
Марина Залужна, Світлана Запольських ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ КУРСУ «ОСНОВИ ІНФОМЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ ТА КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ» АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	137
Ірина Зелененька УКРАЇНСЬКО-БІЛОРУСЬКИЙ ЛІТЕРАТУРНИЙ ДІАЛОГ: АПОЛОГЕТИ СУЧАСНОСТІ	148
Юлія Зоря, Віталій Курас МЕДІАГРАМОТНІСТЬ У ЧЕРКАСЬКІЙ ОБЛАСТІ: ПЕДАГОГІЧНИЙ РАКУРС РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТУ «ВИВЧАЙ ТА РОЗРІЗНЯЙ ІНФО-МЕДІЙНА ГРАМОТНІСТЬ»	159

Поплавська Наталія Миколаївна,
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри журналістики

Дашенко Наталія Левківна
кандидат філологічних наук, доцент,

Мединська Олеся Ярославівна
кандидат філологічних наук, доцент,

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

КЛЮЧОВІ ОСВІТНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ І КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНФОМЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ

У статті здійснено спробу встановити взаємозв’язки між ключовими освітніми компетентностями, компетентностями навчання протягом життя та компетентностями інфомедійної грамотності. З урахуванням компетентнісної моделі освіти проаналізовано їх зміст і можливості комплексного застосування у різні періоди навчання (дошкільний, шкільний, вишівський, професійний, самоосвіти, перекваліфікації, освіти впродовж життя). Узагальнено вміння і здатності, які є наскрізними для всіх видів компетентностей. Висловлено припущення, що набуття різних видів компетентностей співвідносне з ієрархією потреб особистості. З’ясовано, що ключові освітні компетентності та компетентності навчання протягом життя мають стратегічне значення, а компетентності інфомедійної

грамотності – тактичне, як і фахові компетентності різних рівнів вищої освіти. Проте в соціальному, професійному та особистісному контексті всі вони вимагають від індивіда усвідомлення та здобуття мінімально необхідного досвіду з їх використання.

Ключові слова: компетентність, ключові освітні компетентності, компетентності навчання протягом життя, компетентності інфомедійної грамотності.

Постановка проблеми. Кожне професійне середовище виробляє вимоги до фахових компетентностей, зважаючи на сферу і вид діяльності, форми і способи

роботи, зв'язки з дотичними середовищами тощо. Цих фахових рис індивіди набувають або в період базового навчання, або в ході перекваліфікації, або безпосередньо на місцях роботи. Тому перелік фахових компетентностей змінюється залежно від вимог суспільства відповідно до специфіки певної країни або регіону та кон'юнктури ринку праці. Проте існують такі особистісні якості, яких вимагає кожне професійне середовище. Вважаємо, що конкурентоздатність претендентів залежить від комунікативної компетентності, що тісно пов'язана з мовною та мовленнєвою компетенціями. Адже саме завдяки їм відбувається «подолання комунікативних перешкод». Проте вербальні та невербальні комунікативні стратегії вимагають володіння сучасними інструментами-посередниками, а відповідно і готовності особи виробляти компетентності «для особистої реалізації та розвитку, працевлаштування, соціальної інтеграції, стійкого способу життя, успішного життя в мирних суспільствах, управління життям, що в передбачає турботу про здоров'я та активну громадянську позицію» [9].

Поза сумнівами, ключові освітні компетентності тісно взаємопов'язані, що й забезпечує повноцінне формування особистості. Але, на нашу думку, особливо корелюють між собою комунікативна та інформативна компетентності з проекцією на вимоги сучасного освітнього середовища та нові виклики, що апелюють до інфомедійної грамотності. Тому вважаємо актуальним погляд

на співвідношення змісту саме ключових освітніх компетентностей із блоком новітніх, формулювання і формування яких зумовлене домінуванням інформаційного суспільства та запитами соціуму.

Зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Обґрунтування теорії компетентностей належить закордонним науковцям, серед яких: Д. Мертенс, А. Шелтон, Р. Бадер, О. Хуторський та ін. Аспекти осмислення й застосування компетентнісного підходу та його складових на різних етапах освіти розглядали українські науковці: Т. Байбара, Н. Бібік, М. Головань, І. Єрмаков, В. Краєвський, М. Лещенко, В. Лозова, П. Матюшко, О. Овчарук, О. Онопрієнко, О. Пометун, О. Савченко, Б. Чижевський та б. ін.

Звернімо увагу на позитивний досвід незалежної організації «Академія української преси» (АУП) [1], яка інспірує ключові ініціативи в сфері медіаосвіти і одним із важливих довготривалих завдань якої є формувати критичне мислення та навички медіаграмотності у громадянському суспільстві. Тому серед цілей АУП – підтримка медіапедагогів шляхом підготовки парціальних програм для дітей дошкільного віку та навчальних програм для загальноосвітніх закладів освіти, для студентів педагогічних закладів вищої освіти, педагогічних та науково-педагогічних працівників. У співпраці з українськими освітянами у 2019-2020 рр. видано навчальні посібники інтеграції медіаграмотності на заняттях із предметів мовно-літературної галузі в початковій школі; на заняттях із

інтегрованого курсу «Мистецтво»; інтегрованого курсу «Я досліджую світ»; на заняттях із фізики, хімії, географії, біології, а також практичні посібники з медіаграмотності для мультиплікаторів, для працівників бібліотек.

Істотні позитивні зрушення в розумінні й практикуванні медіаосвіти відбуваються завдяки проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», що реалізується в Україні Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX). Проект залучає до різних форм співпраці представників ЗВО та ІППО і мотивує їх цільову діяльність із різними категоріями громадян із метою вироблення умінь виявляти актуальні проблеми медійного простору, вдумливо сприймати медіатексти та критично їх осмислювати, впроваджувати елементи й компетентності інфомедійної грамотності у професійній діяльності.

Сьогодення освітнього середовища орієнтоване на випрацювання компетентнісної моделі освіти на зміну кваліфікаційній. Увага спрямовується на належний рівень не тільки професійних знань та умінь, а й на їх практичне застосування, функціональність, причому особливої ваги набувають якості соціальної співпраці, психологічної сумісності, розумової автономності, мотивованості, рефлексивності тощо. У компетентнісній освіті важливими є формування цінностей особистості, прагнення і готовності реалізувати свій потенціал, зокрема здатності працювати з інформацією: здійснювати її пошук, відбір, аналіз, використання.

Вважаємо, що розуміння взаємозв’язків між компетентностями на різних етапах навчальної діяльності сприятиме якості освітнього процесу, зокрема ефектив-

ності системи освіти, підвищенню особистого розвитку, соціальної інтеграції та активного громадянства, розширенню можливостей працевлаштування тощо.

Мета статті – визначити точки дотику ключових освітніх компетентностей, компетентностей навчання протягом життя та інфомедійних компетентностей задля усвідомлення їх ієрархії та впровадження в освітню практику шляхом імплементації у навчальні програми різних освітніх рівнів.

Методологію дослідження складають аналіз та синтез, класифікація та групування, що дозволяють виявити загальні закономірності співвідношень між аналізованими видами компетентностей, допомагають з’ясувати зв’язки між ними, забезпечують порівнюваність у межах об’єкта вивчення; методи абстрагування та узагальнення, які зосереджують увагу на певних відношеннях у межах об’єкта дослідження та уможливають формулювання теоретичних висновків.

Виклад основного матеріалу та результатів дослідження. Загалом поняття компетентності розуміємо як здатність особистості дієво, адекватно, вміло, продуктивно поводитися в професійному та особистому середовищах. «Структурно компетентності визначаються як комбінація знань, навичок та ставлень, де: знання складається з фактів і цифр, концепцій, ідей та теорій, які вже встановлені та підтримують розуміння певної сфери або предмета; навички визначаються як здатність та спроможність реалізовувати процеси та використовувати наявні знання для досягнення результатів; ставлення описують диспозиції сприйняття і налаш-

тованості щодо ідей, людини або ситуації й спонукають до відповідних реакцій або дій» [2].

Вироблення / набуття компетентностей корелює зі ступенями навчання та особистісними і соціумними чинниками, які актуалізують застосування компетенцій. Якщо пробувати встановити співвідношення між різними рівнями компетентностей, то доцільно спиратися на вікові періоди, коли особистість починає практикувати певні навички, застосовувати знання й уміння. Коли індивід формується, тоді виробляються і закріплюються базові особистісні якості, сукупність вияву яких у практиці засвідчує набуття й володіння певними компетенціями. Тому видається очевидним, що існує зв'язок між рівнями освіти та рівнями і видами компетентностей.

Шкільне освітнє середовище забезпечує вироблення ключових освітніх компетентностей, які «задають загальні і галузеві (предметні) компетентності як бажаний результат навчання на кожному рівні освіти (наприклад, початкової, основної та старшої школи)» [2]. А навчання з метою професійної діяльності виробляє «здатності ефективно діяти і досягати результатів у конкретній сфері життєдіяльності людини» [2].

«Професійна компетентність – інтегративна характеристика ділових і особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети з певного виду професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця» [5, с. 722]. За дослідженнями,

професійна компетентність у вітчизняному освітньому просторі розуміється як «базова характеристика професійної діяльності фахівця, що включає як змістовий (знання), так і процесуальний (уміння) компоненти; головними сутнісними ознаками є: мобільність знань, гнучкість способів, методів, прийомів, підходів професійної діяльності і критичність мислення; формування професійної компетентності є обов'язковим компонентом змісту навчання, що посідає пріоритетне місце у загальній професійній підготовці майбутнього фахівця» [8, с. 36]. Варто зазначити, що у вітчизняному науково-освітньому середовищі означене поняття продовжують осмислювати з різних точок зору [огляд дефініцій див.: 8; 12].

Організація навчального процесу здобуття певної спеціальності (у закладах 3-4 рівнів акредитації) передбачає наявність у професійному стандарті / освітній програмі переліку компетентностей, які забезпечать випускникові якісний рівень діяльності. Вони мають загальний та фаховий характер, а їх вироблення можливе на основі володіння ключовими освітніми компетенціями, сформованими у період шкільного навчання.

Із дидактичних позицій освітні компетентності середньої ланки навчання за типами (ключові, загальні, предметні) співвідносні з ієрархією компетентностей професійної освіти (інтегральна, загальні, фахові). У Рекомендації Ради Європейського Союзу щодо ключових компетентностей для навчання впродовж життя їх окреслено так: «це

ті, які потрібні всім людям. Вони розробляються з точки зору навчання протягом усього життя, починаючи з раннього дитинства протягом усього дорослого життя, а також шляхом офіційного, неофіційного та неформального навчання у всіх контекстах, включаючи сім’ю, школу, робоче місце, околиці та інші громади» [9].

Із погляду важливості всі ключові компетенції рівноцінні, адже кожна зокрема та їх поєднання сприяють успішній реалізації індивіда в суспільстві. У багатьох професійних та особистісних контекстах необхідні навички аналітичного і критичного мислення, вирішення проблем, роботи в команді, креативності, спілкування та ведення переговорів, міжкультурної комунікації.

У Рамковій програмі ключових компетентностей для навчання протягом життя (2018), визначених Європейським Союзом, оновлено перелік і назви ключових компетентностей:

1. Грамотність (literacy competence).
2. Мовна компетентність (languages competence).

3. Математична компетентність і компетентність у науках, технологіях та інженерії (mathematical competence and competence in science, technology and engineering).
4. Цифрова компетентність (digital competence).
5. Особиста, соціальна та навчальна компетентність (personal, social and learning competence).
6. Громадянська компетентність (civic competence).
7. Підприємницька компетентність (entrepreneurship competence).
8. Компетентність культурної обізнаності та самовираження (cultural awareness and expression competence) [9].

Ці ж компетентності лягли в основу ключових компетентностей «Нової української школи» і враховані у Державному стандарті базової середньої освіти (постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 р.) [4].

Узагальнено освітні / навчальні компетентності відповідно до етапів формування подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Освітні / навчальні компетентності відповідно до етапів формування

Етапи формування	Компетентності
Шкільне навчання	<i>ключові освітні</i> вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність, компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності; культурна компетентність; підприємливість і фінансова грамотність [4]
Професійна освіта	<i>загальні і галузеві (предметні), фахові</i> відповідно до стандартів / освітніх програм спеціальної та вищої освіти
Навчання протягом життя	<i>ключові</i> грамотність, мовна, математична та компетентність у науках, технологіях та інженерії, цифрова, особиста, соціальна та навчальна, громадянська, підприємницька, компетентність культурної обізнаності та самовираження [9]

Необхідність включати вироблення компетентностей інформедійної грамотності існує на всіх етапах освітньої та самоосвітньої діяльності. Загалом це вимога інформаційної епохи, вужче – потреба уникати ситуацій невдалої комунікації, причинами якої можуть бути:

- стереотипи – спрощені думки щодо окремих осіб, ситуацій, проблем, унаслідок чого відсутній їх об’єктивний аналіз і розуміння;
- перенасиченість комунікативного простору інформацією, що перешкоджає прийняттю виважених рішень, призводить до зайвих емоційних навантажень;
- «упереджені уявлення» – схильність ігнорувати нове, незвичне, те, що суперечить усталеним поглядам;
- різні вияви ксенофобії;
- відсутність уваги й інтересу до співрозмовника через неусвідомлення значення інформа-

ції, яку можна отримати від нього, аби запобігти небажаному розвитку подій;

- ігнорування фактів або звичка робити висновки за відсутності достатньої кількості доказів;
- неправильний вибір стратегії та тактики спілкування;
- помилки в побудові висловлювань: неправильне обрання слів, складність повідомлення, слабка переконливість, нелогічність [10].

Зважаючи на перелічені причини комунікативних невдач, можемо без перебільшення визнати, що нині досвід роботи з інформацією є великим «капіталом», який дозволяє особистості планувати й реалізовувати власні життєві стратегії, уникаючи конфліктів, кризових ситуацій або пом’якшуючи їх вплив. Підтримкою при цьому можуть виступати компетентності інфомедійної грамотності.

Якщо звернути увагу на слово «грамотність» у назві компетентності, то можна вибудувати певні асоціації, що базуються на синонімічному ряді до лексеми «грамотний» у її переносному значенні – «який володіє необхідними відомостями з певної галузі, знаннями в певній галузі, справі» [11 : 2, с. 156]: досвідчений (який має досвід у якійсь галузі праці, знань, у житті); розмовні одиниці: бувалий, тертий (у фразеологічному вислові

тертий калач), битий (у фразеологічних висловах битий жак, жук, козир), стріляний, обстріляний (у фразеологічних висловах стріляний птах / птиця, горобець), обметаний (про людину з великим життєвим досвідом), учений [вчений], навчений, провчений (який здобув досвід ціною втрат, покарання тощо); практикований (про фахівця); добрий, хороший, грамотний, вправний, знаючий; застарілі слова: досвідний, спокушений [3]. Усі разом і кожне зокрема слова мають семантику, яка апелює до здатності сприймати дійсність, можливостей діяльності, розуміння цінностей тощо. Отож, інформаційна і медійна грамотність означає: орієнтованість у конкретному оточенні, спроможність ефективно взаємодіяти з ним, готовність і вміння користуватися ним у різноманітних ситуаціях спілкування; знання засобів регуляції дій, що ґрунтуються на життєвому досвіді.

Компетентності інфомедійної грамотності корелюють із багатьма базовими освітніми, професійними та ключовими компетентностями навчання протягом життя. Спробуємо встановити взаємозв’язки між ключовими освітніми компетентностями та компетентностями інфомедійної грамотності (табл. 2), виокремлюючи серед знань, умінь, здатностей і ставлень у змісті базових шкільних компетентностей ті, що корелюють із певними складовими інфомедійних.

Таблиця 2

Співвідносність ключових освітніх та інфомедійних компетентностей

	Ключові освітні компетентності	Знання, уміння, здатності, ставлення	Компетентності інфомедійної грамотності	Знання, уміння, здатності, ставлення
1.	вільне володіння державною мовою	здійснювати комунікацію в усній та письмовій формі на основі знання особливостей стилів мовлення інформаційних текстів, медіатекстів тощо	медіаграмотність	вміння визначати жанри журналістських повідомлень
		здобувати та опрацьовувати інформацію з різних (друкованих та цифрових, зокрема аудіовізуальних) джерел у різних освітніх галузях і контекстах, критично осмислювати її та використовувати для комунікації в усній та письмовій формі, для обстоювання власних поглядів, переконань, суспільних і національних цінностей	інформаційна грамотність	вміння ефективно шукати інформацію; вміння шукати джерела та першоджерела і працювати з ними
		відповідально, усвідомлюючи цінність української мови як мови взаємодії на всій території держави, використовувати мовні засоби для досягнення особистих і суспільних цілей у життєвих та навчальних ситуаціях, творчого самовираження	соціальна толерантність	вміння ідентифікувати стереотипи і дискримінацію та протидіяти їм; навички етичного спілкування
			соціальна толерантність	вміння ідентифікувати «мову ворожнечі» та протидіяти їй

2.	здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами	здійснювати комунікацію в усній та письмовій формі на основі знання функцій мови, ресурсів і норм мови, особливостей основних стилів і жанрів мовлення, типів мовної взаємодії	критичне мислення	вміння ставити питання
		здобувати і опрацьовувати інформацію з різних (друкованих та цифрових, зокрема аудіовізуальних) джерел, критично осмислювати її, використовувати в усній та письмовій комунікації для обстоювання власних поглядів, переконань, суспільних і національних цінностей	інформаційна грамотність	вміння ефективно шукати інформацію; вміння шукати джерела та першоджерела і працювати з ними
			соціальна толерантність	вміння ідентифікувати стереотипи і дискримінацію та протидіяти їм; навички етичного спілкування
	відповідально використовувати мовні засоби для досягнення особистих і суспільних цілей у життєвих та навчальних ситуаціях, творчого самовираження, спираючись на особливості міжкультурної комунікації та досвід комунікації державною мовою	соціальна толерантність	вміння ідентифікувати «мову ворожнечі» та протидіяти їй	

		відповідно до ситуації ефективно виражати ідеї, почуття, пояснювати та обговорювати факти, явища, події, обґрунтовувати свої погляди та переконання в усній і письмовій формі у різних особистісних і соціальних контекстах (побутових, навчальних, громадських тощо), спираючись на мовний і мовленнєвий досвід, мовні норми у спілкуванні, соціокультурні реалії та особливості міжкультурної комунікації	інформаційна грамотність	вміння відрізняти факти від суджень
			соціальна толерантність	навички етичного спілкування
3.	математична компетентність	здатність розвивати і застосовувати математичні знання та методи для розв'язання широкого спектру проблем у повсякденному житті; моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичного апарату; усвідомлення ролі математичних знань і вмінь в особистому та суспільному житті людини	інформаційна грамотність	вміння систематизувати інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи
4.	компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій	формування наукового світогляду; здатність і готовність застосовувати відповідний комплекс наукових знань і методологій для пояснення світу природи; набуття досвіду дослідження природи та формулювання доказових висновків на основі отриманої інформації; розуміння змін, зумовлених людською діяльністю; відповідальність за наслідки такої діяльності	критичне мислення	вміння аналізувати передумови та причини події

5.	інноваційність	здатність реагувати на зміни та долати труднощі; відкритість до нових ідей; ініціювання змін у класі, закладі освіти, родині, громаді тощо; спроможність визначати і ставити перед собою цілі, мотивувати себе та розвивати в собі стійкість і впевненість, щоб навчатися і досягати успіхів	інноваційність	вміння втілювати ідеї завдяки онлайн-інструментам
6.	екологічна компетентність	усвідомлення екологічних основ природокористування, необхідності охорони природи, дотримання правил поведінки на природі, ощадливого використання природних ресурсів, розуміння контексту і взаємозв'язку господарської діяльності і важливості збереження природи для забезпечення сталого розвитку суспільства	–	–
7.	інформаційно-комунікаційна компетентність	впевнене, критичне і відповідальне використання цифрових технологій для власного розвитку і спілкування; здатність безпечно застосовувати інформаційно-комунікаційні засоби в навчанні та інших життєвих ситуаціях, дотримуючись принципів академічної доброчесності	цифрова безпека	навички з особистої кібербезпеки (протидія онлайн-шахрайству, шкідливим програмам); вміння запобігати ризикам у комунікації (протидія кібербулінгу, грумінгу)
			соціальна толерантність	навички етичного спілкування

8.	навчання впродовж життя	здатність визначати і оцінювати власні потреби та ресурси для розвитку компетентностей, застосовувати різні способи розвитку компетентностей, знаходити можливості для навчання і саморозвитку; спроможність навчатися і працювати в колективі та самостійно, організовувати своє навчання, оцінювати його, ділитися його результатами з іншими, шукати підтримки, коли вона потрібна	комплекс компетентностей	комплекс знань, умінь, здатностей, ставлень
9.	громадянські та соціальні компетентності	пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають: спроможність діяти як відповідальний громадянин, брати участь у громадському та суспільному житті, спираючись на розуміння загальнолюдських і суспільних цінностей, соціальних, правових, економічних і політичних принципів, ідей сталого розвитку суспільства, співіснування людей та спільнот у глобальному світі, критичне осмислення основних подій національної, європейської та світової історії, усвідомлення їх впливу на світогляд громадянина та його самоідентифікацію	стійкість до впливів соціальна толерантність	вміння ідентифікувати прояви пропаганди вміння ідентифікувати стереотипи і дискримінацію та протидіяти їм

			критичне мислення	вміння ставити питання; вміння обґрунтовувати власну позицію; вміння оцінювати та інтерпретувати події; вміння проводити паралелі з теперішнім часом; вміння аналізувати передумови та причини події
		виявлення поваги до інших, толерантність, уміння конструктивно співпрацювати, співпереживати, долати стрес і діяти в конфліктних ситуаціях, зокрема пов’язаних із різними проявами дискримінації; дбайливе ставлення до особистого, соціального здоров’я, усвідомлення особистих відчуттів і почуттів, здатність дослухатися до внутрішніх потреб; дотримання здорового способу життя; розуміння правил поведінки та спілкування, що є загальноприйнятими у різних спільнотах і середовищах та ґрунтуються на спільних моральних цінностях; спроможність діяти в умовах невизначеності та багатозадачності	соціальна толерантність	вміння ідентифікувати стереотипи і дискримінацію та протидіяти їм
			стійкість до впливів	вміння ідентифікувати фейки й інструменти маніпуляції; базові навички емоційного інтелекту (ідентифікувати вплив медіа на емоції)

10.	культурна компетентність	наявність стійкого інтересу до опанування культурних і мистецьких здобутків України та світу, шанобливого ставлення до культурних традицій українців, представників корінних народів і національних меншин, інших держав і народів; здатність розуміти і цінувати творчі способи вираження та передачі ідей у різних культурах через різні види мистецтва та інші культурні форми; прагнення до розвитку і вираження власних ідей, почуттів засобами культури і мистецтва	соціальна толерантність	вміння ідентифікувати стереотипи і дискримінацію та протидіяти їм
			медіаграмотність	вміння аналізувати твори кіномистецтва; вміння аналізувати рекламу, розрізняти її типи (соціальна, комерційна, політична, контекстна реклама тощо)
11.	підприємливість і фінансова грамотність	ініціативність, спроможність використовувати можливості та реалізовувати ідеї, створювати цінності для інших у будь-якій сфері життєдіяльності; здатність до активної участі в житті суспільства, керування власним життям і кар'єрою; уміння розв'язувати проблеми; готовність брати відповідальність за прийняті рішення; здатність працювати в команді для планування і реалізації проектів, які мають культурну, суспільну або фінансову цінність, тощо	розвиток креативності	вміння втілювати ідеї завдяки онлайн-інструментам; вміння використовувати медіа для соціального блага

Джерела: [4; 7].

Оскільки ключові освітні компетентності мають одночасно загальний та універсальний характер, то компетентності інфомедійної грамотності не завжди очевидно вписуються в них чи чітко співвідносяться з ними. Але якщо врахувати, що ключові освітні компетентності є тою надбудовою, що ґрунтується на компетентностях предметних, а у закладах вищої освіти – фахових, то розуміємо широкі можливості імплементації інфомедійної грамотності та формування відповідного комплексу знань,

умінь, здатностей, ставлень саме на рівні навчальних дисциплін.

Сучасні реалії вимагають від особистості навчатися і після отримання атестата та диплома, оскільки змінні умови ринку праці вимагають від претендентів підлаштовуватися під них. Тому наприкінці 1990-х рр. Європейський парламент і Рада Європи взяли за основу нової освітньої політики заявлену в працях британських учених концепцію «lifetime learning» – «навчання впродовж життя». Такий підхід зумовлений, зокрема, диджиталізацією та надзвичайно пришвидшеними потоками інформації в усіх сферах життя й діяльності людей різного віку.

Для визначення «навчання впродовж життя» використовують ряд термінів: продовжена освіта; перманентна освіта; освіта протягом життя й ін. Як вважають спеціалісти Національного інституту стратегічних дослі-

джень, «у змісті безперервної освіти прийнято виділяти три основні значимі компоненти, пов’язані з навчанням дорослого населення: навчання грамотності в широкому сенсі, включаючи комп’ютерну, функціональну, соціальну та ін.; професійне навчання, що включає професійну підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації (job qualification); загальнокультурну додаткову освіту, не пов’язану із трудовою діяльністю (life qualification)» [6].

З огляду на потребу населення здобувати освіту протягом життя задля можливостей адаптуватися до різних соціальних та професійних змін, задоволення особистих освітніх потреб (вивчення мов, набуття психологічних, культурологічних знань, вироблення спеціальних умінь, комунікативних навичок тощо), спробуємо співвіднести компетентності інфомедійної грамотності з компетентностями навчання протягом життя (табл. 3).

Таблиця 3

Співвідносність компетентностей інфомедійної грамотності з компетентностями навчання протягом життя

№ з/п	Компетентності інфомедійної грамотності	Знання, уміння, здатності, ставлення	Ключові компетентності навчання протягом життя	Знання, уміння, здатності, ставлення
1.	медграмотність	розуміння, як працюють медіа: власники, журналістські стандарти, редакційна політика	математика, науки, технології, інженерія (STEM)	усвідомлення досягнень, обмежень та ризиків застосування технологій у суспільствах (у контексті цінностей, моральних питань, культури, прийняття рішень тощо)
			особиста, соціальна, навчальна	розуміння кодексів поведінки та правил комунікації, прийнятних у різних суспільствах та середовищах
			громадянська	усвідомлення цілей, цінностей та політики соціальних і політичних рухів
		вміння визначати жанри журналістських повідомлень	грамотність	здатність розрізняти, розуміти факти та думки усно та письмово за допомогою візуальних, звукових та цифрових матеріалів у різних контекстах
		розуміння понять цензури, самоцензури	грамотність	правильне розуміння письмової інформації
	вміння аналізувати твори кіномистецтва	цифрова	критичний аналіз та етичний, безпечний і відповідальний підхід до використання інформації і даних, доступних через цифрові засоби	

			культурна обізнаність та самовираження	розуміння різних способів передачі ідей між творцем, учасником та аудиторією в цифрових текстах, театральних виставах, фільмах, мистецтві, музиці, ритуалах, а також у гібридних формах; здатність інтерпретувати образні та абстрактні ідеї, переживати емоції у різних сферах мистецтва і формах культури
		вміння аналізувати рекламу, розрізняти її типи (соціальна, комерційна, піар, контекстна реклама тощо)	громадянська	усвідомлення цілей, цінностей та політики соціальних і політичних рухів
			культурна обізнаність та самовираження	розуміння різних способів передачі ідей між творцем, учасником та аудиторією в письмових, друкованих та цифрових текстах, дизайні, а також у гібридних формах; здатність інтерпретувати образні та абстрактні ідеї, переживати емоції у різних сферах мистецтва і формах культури
2.	критичне мислення	вміння ставити питання	особиста, соціальна, навчальна	вміння конструктивно спілкуватися в різних середовищах, співпрацювати в командах та вести переговори
		вміння обґрунтовувати власну позицію	особиста, соціальна, навчальна	толерантність у висловленні своєї та розумінні точок зору інших людей
		вміння оцінювати та інтерпретувати події	грамотність	здатність розрізняти, розуміти, висловлювати та інтерпретувати поняття, факти та думки усно та письмово, за допомогою візуальних, звукових та цифрових матеріалів у різних контекстах

			цифрова	критичний аналіз обґрунтованості, надійності та впливу інформації і даних, які доступні через цифрові засоби, а також етичного, безпечного та відповідального підходу до використання цих інструментів
		вміння проводити паралелі з теперішнім часом	математика, науки, технології, інженерія (STEM)	уміння встановлювати відношення між реальними об'єктами навколишньої дійсності (природними, культурними, технічними тощо);
		вміння аналізувати передумови та причини події	математика, науки, технології, інженерія (STEM)	здатність використовувати знання та методологію для пояснення природного світу; навички застосування логічних ланцюжків аргументів
3.	соціальна толерантність	вміння ідентифікувати мову ворожнечі та протидіяти їй	мовна	усвідомлення основних видів словесної взаємодії та реєстрів мов
			особиста, соціальна, навчальна	готовність до подолання упереджень та пошуку компромісів
			громадянська	повага до прав людини; підтримання соціальної та культурної різноманітності, гендерної рівності, соціальної згуртованості, готовності поважати приватність інших людей
		вміння ідентифікувати стереотипи та дискримінацію і протидіяти їм	мовна	цінування культурної різноманітності, інтерес до різних мов і міжкультурного спілкування

		навички етичного спілкування	особиста, соціальна, навчальна	готовність до подолання упереджень та пошуку компромісів
			громадянська	подолання упереджень, пошук компромісів та забезпечення соціальної справедливості
			грамотність	навички усного та письмового спілкування в різних ситуаціях, а також адаптування спілкування до вимог ситуації
			цифрова	знання правових та етичних принципів, пов’язаних із використанням цифрових технологій
			особиста, соціальна, навчальна	толерантність; здатність формувати і підтримувати упевненість і співчуття
			громадянська	повага до прав людини; підтримання соціальної та культурної різноманітності, гендерної рівності, соціальної згуртованості, готовності поважати приватність інших людей
			підприємницька	бажання мотивувати інших і цінувати свої ідеї, співпереживати і піклуватися про людей та світ, а також приймати відповідальність за етичність дій протягом усього процесу
4.	стійкість до впливів, фактчекінг	вміння ідентифікувати прояви пропаганди	мовна	усвідомлення основних видів словесної взаємодії та реєстрів мов
		вміння ідентифікувати ботів і тролів	цифрова	навички використання, доступу, фільтрування, оцінки, створення, програмування та обміну цифровим змістом

		вміння ідентифікувати фейки й інструменти маніпуляції (зокрема, через псевдоекспертів, клікбейт-заголовки, маніпулятивні фото, відео, тексти, статистику тощо)	грамотність математика, науки, технології, інженерія (STEM)	правильне розуміння письмової інформації навички застосування логічних ланцюжків аргументів
		базові навички емоційного інтелекту (ідентифікувати вплив медіа на наші емоції)	особиста, соціальна, навчальна	уміння бути стійкими і здатними впоратися з невизначеністю та стресом; розвивати стійкість та впевненість
5.	інформаційна грамотність	вміння ефективно шукати інформацію	грамотність	здатність шукати і використовувати різні типи джерел інформації
		вміння шукати джерела та першоджерела і працювати з ними	грамотність	здатність шукати і використовувати різні типи джерел інформації
		розуміння авторського права, вміння вирізняти плагіат	підприємництва	знання того, що існують різні контексти і можливості для перетворення ідей в особисту, соціальну та професійну діяльність

			культурна обізнаність та самовираження	відповідальність інтелектуальної та культурної власності
		вміння відрізняти факти від суджень	грамотність	навички усного та письмового спілкування в різних ситуаціях, адаптування спілкування до вимог ситуації; здатність формулювати та висловлювати свої усні та письмові аргументи переконливо, відповідно до контексту
			мовна	здатності розуміти, висловлювати та інтерпретувати поняття, факти, думки, почуття як усно, так і письмово; вміння слухати, говорити, читати та писати у відповідних соціальних та культурних контекстах
		вміння систематизувати інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи	грамотність	формулювання та висловлення своїх усних та письмових аргументів переконливо, відповідно до контексту
б.	візуальна грамотність	вміння аналізувати фото, лого, символи, постери, інфографіку, інші візуальні ряди	математика, науки, технології, інженерія (STEM)	навички застосування логічних ланцюжків аргументів

			цифрова	критичний аналіз обґрунтованості, надійності та впливу інформації і даних, які доступні через цифрові засоби, а також етичного, безпечного та відповідального підходу до використання цих інструментів
			культурна обізнаність та самовираження	здатність інтерпретувати образні та абстрактні ідеї
7.	цифрова безпека	менеджмент приватності, розуміння цифрового сліду	цифрова	знання базових функцій та використання різних пристроїв, програмного забезпечення та цифрових мереж
		навички з особистої кібербезпеки (проти дія онлайн-шахрайству, шкідливим програмам)	цифрова	вміння захищати інформацію, зміст, особисті дані, а також ефективно взаємодіяти з програмним забезпеченням, пристроями, штучним інтелектом або роботами
		вміння запобігати ризикам у комунікації (проти дія кібербулінгу, грумінгу).	грамотність	усвідомлення впливу мови на інших та необхідність розуміти та використовувати мову позитивно та соціально відповідально
8.	інноваційність, розвиток креативності	вміння втілювати ідеї завдяки онлайн-інструментам	цифрова	знання того, як цифрові технології можуть підтримувати спілкування, творчість та інновації; обізнаність щодо їхніх можливостей, обмежень, впливів та ризиків

		підприємницька	критичний аналіз творчих процесів та інновацій; ініціатива, активність, пошук, наполегливість у досягненні цілей
	вміння використовувати медіа для соціального блага	цифрова	вміння використовувати цифрові технології для підтримки творчості, активного громадянства та соціальної інтеграції, співпраці з іншими людьми для досягнення особистих, соціальних або комерційних цілей

Джерела: [9; 7].

Отже, усі перелічені компетентності однаково важливі й взаємопов’язані. Спільними їх ознаками є: поліфункціональність (дозволяють вирішувати широкий спектр особистісно та соціально значущих проблем); міждисциплінарність (застосовуються не тільки в освітньо-виховному процесі, але й у позанавчальній діяльності, у сім’ї тощо); багатокомпонентність; спрямованість на розвиток критичного мислення, рефлексії, визначення власної позиції, поєднання особистісного і соціального; ситуативність виявлення.

Наскрізними для всіх компетентностей можна вважати такі вміння та здатності:

1) читати з розумінням, що передбачає здатність до емоційного, інтелектуального, естетичного сприймання й усвідомлення, розуміння інформації, записаної (переданої) у різний спосіб або відтвореної технічними пристроями, що охоплює, зокрема, уміння виявляти приховану й очевидну інформацію, висловлювати припущення, доводити надій-

ність аргументів, підкріплюючи власні висновки цитатами й фактами, висловлювати ідеї, пов’язані з розумінням тексту після його аналізу і добору контраргументів;

2) висловлювати власну думку в усній і письмовій формі, тобто словесно передавати власні думки, почуття, переконання, зважаючи на мету та учасників комунікації, обираючи для цього відповідні мовленнєві стратегії;

3) критично і системно мислити, що виявляється у визначенні характерних ознак явищ, подій, ідей, їх взаємозв’язків, вмінні аналізувати та оцінювати доказовість і вагомість аргументів, зважати на протилежні думки та контраргументи, розрізняти факти, їх інтерпретації, розпізнавати спроби маніпулювання даними, використовуючи різноманітні ресурси і способи оцінювання якості доказів, надійності джерел і достовірності інформації;

- 4) ухвалювати рішення, що передбачає здатність обирати способи розв'язання проблем на основі розуміння причин та обставин, які призводять до їх виникнення, досягнення поставлених цілей з прогнозуванням та урахуванням можливих ризиків та наслідків;
- 5) розв'язувати проблеми, що передбачає вміння аналізувати складні ситуації, формулювати проблеми, висувати гіпотези, практично їх перевіряти та обґрунтовувати, здобувати потрібні дані з надійних джерел, презентувати та аргументувати рішення;
- 6) співпрацювати з іншими, що передбачає вміння обґрунтовувати переваги взаємодії під час спільної діяльності, планувати власну та групову роботу, підтримувати учасників групи, допомагати іншим і заохочувати їх до досягнення спільної мети.

Висновки. Провідну роль у набутті й розвитку базових компетентностей відіграють різні рівні освіти: дошкільна, шкільна, вищівська (професійна), перекваліфікація, самоосвіта, освіта впродовж життя. У цьому контексті співвідносимо універсальні види компетентностей (психосоціальні, ключові, за видами множинного інтелекту, за видами професійної діяльності) з ієрархією потреб А. Маслоу (фізіологічні, самозбереження, соціальні, визнання / поваги, самовираження). Вбачаємо тут однакову закономірність «накопичення» / інтенсивності – від задоволення фізіологічних і пси-

хосоціальних потреб до самореалізації у приватній чи професійній діяльності.

Сучасні конкурентні умови на ринку праці вимагають від системи освіти орієнтації на формування у фахівця не стільки знань, скільки професійних компетентностей, які дозволять вирішувати різноманітні завдання сьогодення. Відповідно основою системних перетворень освітнього процесу має стати чітке розуміння набору компетентностей, які розробляють у межах кожної галузі та на основі яких мають формуватись його змістовні характеристики.

У компетентнісній освіті важливими є формування цінностей особистості, прагнення і готовності реалізувати свій потенціал, зокрема здатності працювати з інформацією – здійснювати її пошук, відбір, аналіз, використання. Оскільки ключові освітні компетентності мають одночасно загальний та універсальний характер, то компетентності інфомедійної грамотності не завжди очевидно вписуються в них чи чітко співвідносяться з ними. Проте ключові освітні компетентності можна вважати надбудовою, що ґрунтується на компетентностях предметних, а у вищій школі – фахових. А це дає широкі можливості для імплементації інфомедійної грамотності та формування відповідного комплексу знань, умінь, здатностей, ставлень саме на рівні загальноосвітніх та професійних навчальних дисциплін.

У соціальному, професійному та особистісному контексті від індивіда вимагається усвідомлен-

ня компетентностей інфомедійної грамотності та здобуття мінімально необхідного досвіду діяльності, а саме їх співвіднесення з компетентностями навчання протягом життя. Перші мають тактичні та діяльнісні виміри, призначення других – стратегічне.

Вважаємо, що розуміння взаємозв’язків між компетентностями на різних етапах освітньої діяльності сприятиме покращенню якості навчального процесу, зокрема ефективності системи освіти, підвищенню особистісного розвитку, соціальної інтеграції та активного громадянства, розширенню можливостей працевлаштування тощо.

Враховуючи значне зростання обсягів інформації та форм її поширення, перспективи подальших досліджень пов’язуємо з практикою впровадження компетентностей інфомедійної грамотності, що покликані допомогти особистості успішно впоратися з декодуванням інформаційних потоків. Розглядувані зв’язки мають динамічний характер, тому вивчення їх є відкритим до обговорення.

Список використаної літератури та джерел

1. Академія української преси : сайт. URL : <https://www.aup.com.ua/>
2. Воронцова Т. В. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентного підходу. 2019. URL : https://nuschool.com.ua/lessons/world/1klas_2/index.html
3. Всесвітній словник української мови : сайт. URL : <https://uk.worldwidedictionary.org/%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9>
4. Державний стандарт повної загальної середньої освіти : постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 р. URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
5. Енциклопедія освіти / голов. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
6. Карпенко М. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень : сайт. URL : <http://old2.niss.gov.ua/articles/252/>
7. Компетентності, розроблені проєктом «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» (IREX). 2019.
8. Мельник Н. Феномен «професійна компетентність» в українській та європейській педагогічній теорії. Педагогічний процес: теорія і практика. Серія: Педагогіка. 2017. № 4 (59). С. 33-39. URL : <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/259518.pdf>
9. Рекомендація Ради щодо ключових компетенцій для навчання впродовж життя. Офіційний веб-сайт Європейського Союзу. URL : https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/council-recommendation-on-key-competences-for-lifelong-learning_en
10. Складові комунікативної компетентності педагога. Основа: видавнична група: науково-методична література для працівників шкіл, ДНЗ та батьків : сайт. URL : <https://cutt.ly/6hREoQm>

11. Словник української мови: в 11 тт. Київ : Наукова думка. Т. 2. С. 156.
12. Ягупов В. В., Свистун В. І. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. Наукові записки НаУКМА. 2007. Т. 71 : Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. С. 3-8. URL : <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/6871>

Poplavska Nataliia Mykolaivna

Doctor of Philological Sciences, Full Professor

Dashchenko Nataliia Levkivna

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor

Medynska Olesia Yaroslavivna

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor

KEY EDUCATIONAL COMPETENCES AND MEDIA LITERACY COMPETENCES

The article attempts to establish the relationship between key educational competences, lifelong learning competences and media literacy competences. Taking into account the competence model of education, their content and possibilities of complex application in different periods of study (preschool, school, university, vocational, self-

education, retraining, lifelong learning) are analyzed. Skills and abilities that are cross-cutting for all types of competencies are generalized. It is suggested that the acquisition of different types of competences is correlated with the hierarchy of individual needs. It was found that the key educational competences and lifelong learning competences are of strategic importance, and the competences of media literacy are tactical, as well as the professional competences of different levels of higher education. However, in a social, professional and personal context, they all require the individual to be aware of and gain the minimum needed experience to use them.

Key words: *competence, key educational competences, lifelong learning competences, media literacy competences.*